

Nederlandsch Boschbouw-Tijdschrift

OPRICHTER Dr J. R. BEVERSLUIS

Orgaan van de Nederlandsche Boschbouw Vereeniging

23e Jaargang

No. 4

April 1951

Oorspronkelijke Bijdragen

DECIMALE CLASSIFICATIE VOLGENS DE OXFORD-INDELING.

De decimale aanduiding van de literatuur in dit tijdschrift geschiedt volgens de nieuwe Oxford-indeling.

All the decimal classification numbers used in this journal refer to the new Oxford System.

HET VRUCHTGEBRUIK VAN BOSSEN

[682 : 923 (492)]

door

G. GERBRANDA en G. VAN OMMEREN

Door een toevallige omstandigheid werd onze aandacht gevestigd op de artikelen 813 tot en met 816 van de negende titel van boek II van het Burgerlijk Wetboek, welke titel handelt over het vruchtgebruik. Deze titel stelt vast wat onder vruchtgebruik wordt verstaan, hoe dit kan ontstaan en op welke wijze het kan eindigen en welke de rechten en plichten van de vruchtgebruiker zijn. De artikelen 813 t/m 816 handelen speciaal over het vruchtgebruik van bossen en houtopstanden. Ieder die deze artikelen leest zal het er mee eens zijn, dat zij bij de thans onderhanden zijnde vernieuwing van ons Burgerlijk Wetboek dringend wijziging nodig hebben. Allereerst zij hier de huidige redactie opgenomen van art. 803.

„Vruchtgebruik is een zakelijk recht om van eens anders goed de vruchten te trekken, als of men zelf eigenaar daarvan was, mits zorgende dat de zaak zelve in stand blijve.”

De artikelen 813 tot en met 816 luiden als volgt :

Art. 813. „Indien het vruchtgebruik kaphout bevat, zal de vruchtgebruiker daarvan het genot hebben, mits in acht nemende de orde en de hoeveelheid van het kappen, overeenkomstig het doorgaand gebruik der eigenaars, zonder dat de vruchtgebruiker of zijne erfgenamen eenige schadeloosstelling kunnen vorderen, ter zake dat de gewoonlijke kapping, hetzij van kaphout, rijshout of hoogstammige boomen, gedurende het vruchtgebruik, door hem mocht nagelaten zijn”.

Art. 814. „De vruchtgebruiker, mits in acht nemende de vaste tijdstippen en de gewoonten der vorige eigenaars, heeft ook het genot van die partijen hout van opgaande boomen, welke regelmatig gehakt worden, hetzij dit hakken geschiede op gezette tijden over eene zekere uitgestrektheid lands, hetzij hetzelfde besta in een zekere hoeveelheid boomen, zonder onderscheid over de geheele uitgestrektheid van het land genomen”.

Art. 815. „In alle andere gevallen, vermag de vruchtgebruiker zich geene opgaande boomen toe te eigenen.

Niettemin kan hij de door toeval uit den grond gerukte of afgebrokene boomen gebruiken tot het doen der reparaties, tot welke hij gehouden is.

Hij kan zelfs, te dien einde, indien het noodig is, boomen doen omhakken, mits hij

van de noodzakelijkheid der reparaties, ten overstaan van den eigenaar doe blijken."

Art. 816. „De vruchtgebruiker kan uit de bosschen staken nemen voor de wijngaarden, en hetgeen noodig is om de vruchtboomen te stutten en de tuinen te onderhouden en te beteelen.

Hij heeft geen regt om boomen tot brandhout te kappen, maar hij heeft het genot van hetgeen jaarlijks, of op andere gezette tijden, van de boomen afkomt; alles echter met inachtneming van het gebruik der plaats, of van de gewoonte des eigenaars".

Het zal een ieder duidelijk zijn, dat het niet gemakkelijk is om hieruit met enige zekerheid af te leiden waartoe een vruchtgebruiker van bossen en andere houtopstanden gerechtigd is. Slechts terloops wijzen wij op het feit, dat in art. 813 gesproken wordt van: „overeenkomstig het doorgaand gebruik der eigenaars"; in art. 814 van: „de gewoonten der vorige eigenaars" en in 816 van: „het gebruik der plaats, of de gewoonte des eigenaars". Ook zullen wij niet veel aandacht besteden aan het feit, dat in art. 813 het begrip kaphout zonder nadere omschrijving in een ruimere en in een engere zin wordt gebezigd. Een en ander maakt het echter niet gemakkelijker om de juiste uitleg te geven.

Na lezing en herlezing zijn wij tot de volgende conclusies gekomen:

Art. 813 regelt het vruchtgebruik van kaphout waaronder dan, naar wij veronderstellen, begrepen worden: *kaphout* in engere zin, dat wil dan zeggen het eigenlijke hakhout, *rijshout*, waarmede wellicht *grienden* bedoeld zijn, terwijl dan de *hoogstammige bomen* de knoten zouden zijn.

Art. 814 zou betrekking kunnen hebben op de rechten van de vruchtgebruiker ten aanzien van de eigenlijke bossen. Daarin wordt hem het genot toegekend „van die partijen hout van opgaande bomen, welke regelmatig gehakt worden, hetzij dit hakken geschiede op gezette tijden over een zekere uitgestrektheid lands" (velling), „hetzij het zelve besta in een zekere hoeveelheid boomen, zonder onderscheid over de geheele uitgestrektheid van het land genomen." (dunning). Een en ander evenwel met de beperkende bepaling, dat in acht moeten worden genomen de vaste tijdstippen en de gewoonten der vorige eigenaars.

Daarbij aansluitende zou o.i. dan art. 815 het vruchtgebruik regelen van andere houtopstanden, zoals erf-, weg- en grensbeplantingen, waarvan het genot uit den aard der zaak enigszins beperkt is.

Allicht zal men zeggen: „Wel aardig gevonden, maar niet geheel overtuigend". Dit gevoel hebben wij zelf ook wel enigszins, te meer daar bijvoorbeeld het tweede lid van art. 815 naar onze mening ook op bossen toepassing zou kunnen vinden, zodat art. 815 dus niet uitsluitend zou slaan op erf-, weg- en grensbeplantingen.

Natuurlijk hebben wij gezocht naar literatuur, welke ons enig licht zou verschaffen omtrent de betekenis van de genoemde artikelen. Veel hebben wij niet gevonden. De schrijvers van de bekende juridische handboeken, laten zich, zoals wel te verwachten is, weinig in met de vele vragen, die de aangelegenheid vanuit bosbouwkundig standpunt beschouwd kan doen rijzen.

DIEPHUIS (7e deel blz. 199 e.v.) zegt in zijn bespreking van art. 814, dat opgaande bomen, die eerst door lang tijdsverloop hun volle wasdom verkrijgen en die men vroeger of later kan vellen, zoals men dat goed vindt, te weinig het karakter van vrucht hebben dan dat de vruchtgebruiker in het algemeen een recht kan worden toegekend om wanneer hij verkiest een zeker gedeelte te hakken. Maar als die bomen op zekere tijden over zekere uitgestrektheid geveld *plachten* te worden, dan kan er

ook te hunner aanzien sprake zijn van een periodiek genot en kan *met grond* ook aan de vruchtgebruiker het recht worden toegekend om, met inachtneming van de ingevoerde regels ook zelf te hakken, voor zover dit gedurende zijn vruchtgebruik te pas komt. Het gaat er dus niet om hoe de eigenaren in het algemeen plegen te handelen. Er moet een gewoonte bestaan hebben. Tot zover DIEPHUIS.

Voorts vonden wij in het weekblad voor het Notaris-ambt en Registratie 20e jaargang 1889 een interessante discussie. Op blz. 176 stelt S. de vraag: „Waarin bestaat het vruchtgebruik van een dennenbos?” Deze vraag werd gesteld naar aanleiding van het feit, dat zekere A aan zijn vrouw legateerde het vruchtgebruik van zijn gehele nalatenschap, waartoe enige dennenbossen behoorden. De vruchtgebruikster had het hout, dat kapbaar was gekapt en de erfgenamen van A wilden dit betwisten en beweerden dat de vruchtgebruikster niet mocht kappen.

Een vijftal personen laat zijn licht schijnen ter beantwoording van de gestelde vraag. X vindt, dat de vruchtgebruikster onrechtmatig handelde, daar vruchtgebruik een recht is om van de zaak de vruchten te trekken en bij vruchtgebruik van een bos toch zeker het bos en niet de grond de zaak is waarvan de vruchten genoten mogen worden. Deze X ziet over het hoofd, dat niet het bos zonder meer de zaak is, maar om het zo te noemen de grond en een gedeelte van de houtopstand, terwijl een ander deel de vrucht is.

De tweede die zijn mening uit, DUPLEX, is van oordeel, dat de vruchtgebruikster het volste recht had tot velling van de dennen, mits in acht nemende de tijdstippen en gewoonten der vorige eigenaars.

De derde, de heer G. H. STUART te Driebergen kan zich noch met het antwoord van X noch met dat van DUPLEX verenigen. Volgens hem mag de vruchtgebruiker de dennenbossen dunnen, ja is hij daartoe zelfs verplicht, maar zodra niets meer dan heimasten aanwezig zijn, heeft de vruchtgebruiker volstrekt geen recht deze te vellen.

De vierde een notaris te Zundert wijst er op, dat de bomen ook de vruchten kunnen zijn en dat de vruchtgebruiker behalve dunningen ook vellingen mag verrichten om aldus de vruchten te oogsten, mits hij herbepplant. Hij zegt verder: „De rechten van de vruchtgebruiker zijn in dezen moeilijk af te bakenen”.

Tenslotte komt „een notaris”, die zijn standplaats heeft in noord-oostelijk Noordbrabant tot de conclusie: „Ik zou dus den vruchtgebruiker van een dennenbos in deze streek gerust durven aanraden: Kap na 30 of 35 jaren de dennen”, en hij zou dan handelen: „als of hij zelf eigenaar was (art. 803)”.

Uit deze discussie blijkt wel, dat de omschrijving van de rechten en plichten van de vruchtgebruiker niet voldoende duidelijk zijn waardoor bij de uitlegging en toepassing zeer verschillende meningen voor de dag komen. Blijkbaar heeft de wetgever zich van de inhoud van een recht van vruchtgebruik op bossen en andere houtopstanden geen eigen zelfstandige voorstelling gevormd. De desbetreffende artikelen zijn dan ook een bijna woordelijke vertaling van de overeenkomstige artikelen in de Code Civil. Voorts bedenke men nog, dat ten tijde van het totstandkomen van ons Burgerlijk Wetboek (ruim 100 jaar geleden) practisch geen sprake was van een regelmatig en economisch ingericht bosbedrijf.

Het is zeer gemakkelijk, zoals in het bovenstaande is geschied, te

wijzen op de gebrekkige wijze waarop in ons Burgerlijk Wetboek het vruchtgebruik van bossen is geregeld, maar even moeilijk is het om aan te geven hoe de juiste omschrijving van de rechten en plichten van de vruchtgebruiker wel moet geschieden. De bosbouw als tak van bodemcultuur levert in dezen wel zijn bijzondere moeilijkheden op.

Het is doenlijk om te omschrijven wat bedrijfshuishoudkundig in de bosbouw als kapitaal en wat als vrucht dient te worden beschouwd. Het kapitaal in deze zin wordt gevormd door het grondkapitaal en het normale houtvoorraadkapitaal. Indien de werkelijke houtvoorraad van een bos de normale voorraad overtreft, welke overeenkomt met de leeftijd en de kwaliteit van de grond, dan kan men dat surplus als vrucht beschouwen. Maar het hierboven omschreven kapitaalebegrip, hetwelk bovendien niet vast omlijnd is, dekt niet in alle opzichten het kapitaalebegrip zoals dat in art. 803 van het Burgerlijk Wetboek wordt bedoeld.

Dit kan duidelijk gemaakt worden met het volgende voorbeeld: Stel A laat aan B na het vruchtgebruik van 1 ha 15-jarig grovedennenbos. Dit dennenbos heeft een houtmassa van 45 m³ met een grondwaarde van f 300 en een houtwaarde van f 900. B geniet dit vruchtgebruik gedurende 20 jaren en heeft gedurende die periode de normale dunningen verricht en het daarvan afkomstige hout als „vrucht” getrokken. Hiertegen kan niemand bezwaar maken. Bij het eindigen van het vruchtgebruik nemen we aan, dat de grondwaarde gelijk is gebleven, want al ware deze gestegen, dan zou wel niemand met enige grond kunnen beweren dat dit meerdere „vrucht” is. Maar de houtvoorraad is gestegen tot 105 m³ met een waarde van f 2.100.

De waarde van het hout is dus gestegen van f 900 tot f 2.100. Is dit verschil van f 1.200 niet als vrucht te beschouwen? Al is de houtvoorraad bij het eindigen van het vruchtgebruik in dit geval bosbouwkundig als kapitaal te beschouwen, toch is de toename van 45 m³ tot 105 m³ in de zin van art. 803 van het Burgerlijk Wetboek volgens onze mening „vrucht” van het in vruchtgebruik gegeven kapitaal en komt de waarde hiervan rechtens de vruchtgebruiker toe. Deze waardevermeerdering is bijvoorbeeld niet een min of meer toevallige bate, zoals zulks wel het geval is bij de koersstijging van in vruchtgebruik gegeven effecten. Zij is in tegendeel in zekeren zin te vergelijken met de kapitaalvermeerdering van een banksaldo, waarvan men de rente niet opvoert. In het laatste geval is de vrucht gemakkelijk te plukken, terwijl niemand de vruchtgebruiker het recht zal willen toekennen om zich de houtaanwas, die bosbouwkundig nog niet rijp is om geoogst te worden, door velling te verschaffen. Bij het eindigen van het vruchtgebruik zou echter wel het bedrag der bedoelde kapitaalvermeerdering aan de vruchtgebruiker of diens erfgenamen kunnen worden uitgekeerd. In elk geval zou de vruchtgebruiker of zouden diens erfgenamen hierop, op grond van het bepaalde in art. 803 B.W., aanspraak kunnen doen gelden.

Neemt men het standpunt in, dat deze aanwas bosbouwkundig niet als vrucht is te beschouwen, maar noodzakelijk is voor de vorming van de normale houtvoorraad, dan zou men ook de consequentie daarvan moeten aanvaarden door de vruchtgebruiker de plicht op te leggen om de nodige dunningen tijdig te verrichten en de nodige bodemverplegende maatregelen te treffen, opdat deze normale aanwas ook metterdaad plaats vinde.

Ook moet men dan de consequentie aanvaarden, dat de vruchtgebruiker het recht heeft bijvoorbeeld een bos, dat 30 jaar oud was toen hij het vruchtgebruik verwierf, op 40-jarige leeftijd te vellen mits hij weer inplant. Alsdan is de zaak (bosbouwkundig gezien) in stand gehouden, maar is de waarde van de zaak belangrijk verminderd. Wij veronderstellen echter, dat art. 803 van het B.W. met de woorden: „mits zorgende dat de zaak zelve in stand blijve”, ook wel degelijk bedoelt, dat de zaak niet gedurende het vruchtgebruik door bewuste maatregelen van de vruchtgebruiker in waarde mag verminderen; de meningen over de juiste betekenis van die woorden lopen echter zeer uiteen.

Neemt men nu eens aan, dat het vruchtgebruik zich in het eerste geval uitstreckte over 10 ha bos van 15 jaar. De houtmassa bedroeg dus bij de aanvang van het vruchtgebruik 450 m³. Op 35-jarige leeftijd kan die houtmassa bedragen 1.050 m³. Is de vruchtgebruiker in overtreding als hij op die leeftijd $\frac{4}{7}$ van de oppervlakte velt met een houtmassa van 600 m³, daardoor de houtmassa weder terugbrengende op 450 m³?

Uit het bovenstaande blijkt wel, dat verschil van mening mogelijk is omtrent de beantwoording van de vraag, wat bij het vruchtgebruik van bossen en houtopstanden als vrucht is te beschouwen, in de zin van art. 803 van het B.W.

In mindere mate zal men sterk afwijkende meningen aantreffen, omtrent de rechten welke de vruchtgebruiker behoort te bezitten, wat het dunnende van bossen en het vellen op normale tijdstippen betreft. Duidelijker dan houtbossen, grienden en kophout van knoten betreft. Duidelijker dan thans in de desbetreffende artikelen is geschied behoort naar onze mening te worden vastgelegd, dat de vruchtgebruiker deze rechten heeft. Ook is er veel voor te zeggen de vruchtgebruiker zelfs de plicht op te leggen, de voor de normale opgroei van het bos nodige dunningen ook inderdaad te verrichten of te doen verrichten.

De moeilijkheid schuilt hier echter meer in de omstandigheid, dat moeijlijk valt te omschrijven wat onder normale dunningen moet worden verstaan en in het bepalen van de wijze waarop abnormale dunningen, welke kunnen bestaan uit het vellen op een bosbouwkundig geheel verkeerde wijze of uit een te sterke mate van een dunning, waarbij in beide gevallen „de zaak zelve niet in stand blijft”, kunnen worden voorkomen.

Men kan hieromtrent het standpunt innemen, dat indien de vruchtgebruiker op een dergelijke wijze verkeerdelijk zou dunnen, de blote eigenaar(s) hem maar gerechtelijk moeten aanspreken, waarbij dan de rechter, zo nodig na inwinning van het oordeel van een of meer deskundigen, uitspraak kan doen. Blijkens de artikelen 862 en 863 kan het vruchtgebruik voorts door een rechterlijke uitspraak eindigen wegens het misbruik, dat de vruchtgebruiker van zijn genot maakt door beschadiging of verwaarloozing van het goed.

Tenslotte kan in art. 816 vervallen, dat de vruchtgebruiker uit de bossen staken mag nemen voor de wijngaarden en hetgeen nodig is om de vruchtbomen te stutten en de tuinen te onderhouden en te betelen. Het eerste heeft voor ons land geen zin en hetgeen hij voor de laatste beide doeleinden nodig heeft, moet hij maar halen uit de normale dunningen. Ook behoeft niet te worden vermeld, dat hij geen recht heeft om bomen tot brandhout te kappen. Dit behoort alleen dan als niet geoorloofd te worden beschouwd, wanneer hij daartoe tot abnormale dunning zou overgaan.

Als wij ons thans zetten tot een poging enige artikelen te formuleren, die naar onze mening de rechten en verplichtingen van de vruchtgebruiker van houtopstanden doelmatiger omschrijven, dan zouden die bepalingen ongeveer als volgt kunnen luiden :

1. Het vruchtgebruik van een opgaand bos, waaronder voor de toepassing van deze bepaling wordt verstaan een met opgaand hout bezet terrein van tenminste $\frac{1}{4}$ ha, geeft aan de vruchtgebruiker de bevoegdheid tijdens de duur van zijn recht een zodanige hoeveelheid kaprijp hout te vellen als overeenkomt met de totale aanwas van het bos tijdens de duur van het vruchtgebruik. Is de vruchtgebruiker tot die velling niet in staat uitsluitend doordat de hoeveelheid hout, waarop hij recht heeft, niet of slechts ten dele kaprijp is, dan heeft hij recht op een billijke schadeloosstelling.

De vruchtgebruiker dient zijn recht tot velling uit te oefenen op de houtopstanden, die naar kaprijpheid het eerst voor velling in aanmerking komen ; met inachtneming van dit beginsel heeft de vruchtgebruiker daarenboven de bevoegdheid, vooruitlopende op de vaststelling van de hoeveelheid hout, die ingevolge het vorige lid in totaal mag worden geveld, overrijpe houtopstanden te vellen, zonder ter zake enige schadeloosstelling verschuldigd te zijn, indien bij het einde van het vruchtgebruik mocht blijken, dat de daardoor geveld houtmassa de tijdens de duur van het vruchtgebruik verkregen totale aanwas te boven mocht gaan.

De vruchtgebruiker heeft voorts het genot van de door normale dunningen verkregen houtopbrengsten, tot het uitvoeren van welke dunningen hij gehouden is, als deze noodzakelijk zijn ter verzorging en instandhouding van het bos.

2. Indien in het vruchtgebruik begrepen zijn niet onder de voorgaande bepaling vallend opgaand hout, zoals erf-, weg- en grensbeplantingen heeft de vruchtgebruiker slechts het recht tot velling van de overrijpe houtopstanden.

3. In de gevallen bedoeld in de voorgaande artikelen heeft de vruchtgebruiker voorts het genot van de door toeval omgewaaide of gebroken bomen.

4. Waar ingevolge de voorafgaande bepalingen houtopstanden zijn geveld of gerooid, is de vruchtgebruiker verplicht te herbebossen of te herbeplanten, indien zulks bosbouwkundig mogelijk is.

5. Het vruchtgebruik van hakhout omvat de bevoegdheid tot het geregeld vellen van de *kaprijpe* loten, zonder dat de vruchtgebruiker enige schadeloosstelling kan vorderen ter zake, dat die velling door hem is nagelaten.

Ter toelichting van het sub. 1 bepaalde zouden wij willen opmerken, dat op deze wijze de moderne bosbouwkundige inzichten recht wedervaren doordat jaarlijks slechts een zodanig gedeelte van het bos wordt geveld als overeenkomt met de normale jaarlijkse aanwas. Daar het vooral ten aanzien van kleinere oppervlakten bos vaak niet doelmatig is elk jaar tot velling over te gaan, is het echter redelijk, dat de vruchtgebruiker de jaarlijkse aanwas als het ware opspaart om die op een gegeven moment te realiseren.

Het kan voorkomen, dat een in vruchtgebruik gegeven bos geheel of voor een groot deel reeds uit kaprijp hout bestaat. Als in dat geval slechts een hoeveelheid hout zou mogen worden geveld als overeenkomt met de totale aanwas, zou men in strijd komen met de eisen van een doel-

matig bosbeheer. Immers de normale aanwas is zeer gering en inmiddels wordt het hout steeds rijper, zonder dat de vruchtgebruiker een velling van enige betekenis mag doen. Naar onze mening zou daarom aan de vruchtgebruiker het recht moeten worden toegekend tot velling van de overrijpe houtopstanden, ook als daardoor de verkregen houtmassa groter zijns dan hetgeen overrechtenkomstig het beginsel van de totale aanwas tijdens de duur van het vruchtgebruik zou mogen worden geveld.

De bepaling sub 1 zouden wij beperkt willen zien tot bossen met een oppervlakte van tenminste $\frac{1}{4}$ ha. Over de juistheid van die maatstaf kan men natuurlijk van mening verschillen, maar het staat toch vast, dat een onderscheid moet worden gemaakt tussen bossen van een bepaalde oppervlakte en andere houtopstanden, zoals erfbeplantingen, wegbeplantingen, losse boomgroepen enz., waarop de voor bossen geldende beginselen nu eenmaal niet of zeer bezwaarlijk kunnen worden toegepast. Naar onze mening verdient het daarom aanbeveling voor die andere houtopstanden te bepalen, dat de vruchtgebruiker slechts het recht heeft tot velling van de overrijpe houtopstanden.

Het verdient tenslotte aanbeveling uitdrukkelijk te bepalen, dat de vruchtgebruiker verplicht is in plaats van hetgeen is geveld te herbeplanten of te herbebossen; of een dergelijke verplichting uit de huidige wetsbepalingen onbetwistbaar voortvloeit is namelijk niet geheel duidelijk.

KOSTPRIJS VAN DUNNEN EN HET MAKEN VAN KLEINE SORTERINGEN

[242 : 325 : 651.7 (492)]

door

W. OOSTING

Dunnen.

In de herfst van 1947 werd besloten om de dunningswerkzaamheden in accord uit te voeren. Tarieven voor deze werkzaamheden waren niet ter beschikking, zodat ze gevonden moesten worden door proefdunnen. Er werd van een basisloon uitgegaan van f 33,60 bij een 48 urige werkweek of wel f 0,70 per uur. Voorts werd aangenomen, dat een ijverige arbeider, die in dagloon werkt, niet meer dan 80% van zijn kunnen geeft. Wanneer een arbeider nu in taakloon werkt en 100% van zijn kunnen presteert, zou hij ook 70 ct. plus 20% of 84 ct. per uur moeten verdienen of wel f 40,32 per week. Juist de kans om het inkomen met 20% te kunnen verhogen moet de arbeider prikkelen tot meer prestatie.

Ik meen, dat de volgende 8 punten een meer- of mindere rol vervullen bij het bosdunnen :

1. houtsoort ;
2. dichtheid van houtopstand en het aantal te vellen stammen ;
3. dikte en lengte van de te vellen stammen, alsmede de hoeveelheid takmateriaal ;
4. al of niet uitdragen naar dunningswegen of uitsleppaden ;